

## **„България и нейните съседи”**

### **ГЪРЦИЯ – НАКЪДЕ СЛЕД ИЗБОРИТЕ?**

Политическите процеси в Гърция и отражението им върху Европа и българо-гръцките отношения

На 17 февруари 2015г. бе проведена четвъртата от цикъла дискусии „България и нейните съседи”, организирани от Института по балканистика с център по тракология към БАН и Института за икономика и международни отношения (ИИМО). Темата на дискусията бе: „Гърция – накъде след изборите?”. *Политическите процеси в Гърция и отражението им върху Европа и българо-гръцките отношения.* За участие бяха поканени ограничен кръг представители на научните и академични среди, дипломати, експерти и представители на неправителствените организации\*.

Съгласно предварително зададената рамки дискусията целеше да даде отговор на следните въпроси:

- Гърция след изборите – ново начало или задълбочаваща се дестабилизация?
- „Явлението СИРИЗА” – ще разклати ли то ЕС или ще бъде подтик за преосмисляне на политики?
- Гърция и кризата с Русия – ще бъде ли затруднен консенсусът в ЕС и НАТО?
- Гърция и Балканите – притеснение в Европа, безразличие в региона?
- България и процесите в Гърция – (не)заинтересован наблюдател, резервиран съсед или добронамерен партньор?

Отправна точка на дискусията бяха резултатите от проведените на 25 януари 2015г. парламентарни избори в Гърция, спечелени от лявата радикална коалиция СИРИЗА, както и бъдещата политика на формираното коалиционно правителство на СИРИЗА, оглавявано от нейния лидер Алексис Ципрас, с дясната партия „Независими гърци”.

### **„Явлението СИРИЗА”**

Бяха анализирани причините за появата на силно ляво-радикално движение в Гърция, както и евентуалното влияние на този политически феномен върху останалите държави - както на Балканите, така и в цяла Европа.

Участниците в дискусията подчертаха, че появата на „Явлението СИРИЗА” и нейният категориален успех не е резултат просто от кризата в Гърция и от неспособността на традиционните партии ПАСОК и „Нова демокрация” да се справят със ситуацията, а отразява и по-дълбоки проблеми в политиките и функционирането на ЕС като цяло. Парламентарната победа на СИРИЗА е следствие от множество социални проблеми, довели до натрупването на огромно обществено напрежение като следствие от провежданата рестриктивна икономическа политика (разглеждана в Гърция като наложена силово отвън – от страна на „тройката”). Същевременно гръцкото общество не регистрира позитивна промяна в икономическото състояние на страната, въпреки взетите под натиска на европейските кредитори на Гърция мерки. Преобладава мнението, че водената до момента политика не може да доведе до стопански подем, нито дори да облекчи дълговата криза (нивото на гръцкия дълг остава около 320 млрд. евро), а води до нарастване на безработицата, особено младежката и масова миграция на млади гърци. Резултатите от изборите показват, че гърците отхвърлят диагнозата на ЕС за проблемите, както и предложената от Европа рецепта за решаването им. Всичко това е облечено в ярка национална риторика за възстановяване на държавния суверенитет и създаването на една по-справедлива и по-социална Европа.

Така тези избори надхвърлиха гръцкия си хоризонт и придобиха европейско измерение и характеристики, тъй като до голяма степен се явиха тест за наличието на алтернатива на досегашната рестриктивна икономическа политика. Призивите за преместване на акцента на европейската политика от парите към хората намират отклик в европейските общества, където започва все повече да се обръща внимание върху социалните измерения на кризата за сметка на финансовите такива. Споделено бе виждане, че СИРИЗА се е превърнала в катализатор за процесите на развитие на такъв тип радикални идеи и партии, със силни елементи на антисистемност, които се противопоставят на неолибералния модел. През тази призма бе подчертано, че на СИРИЗА не следва да се гледа като на изключение, като на чисто гръцко явление, а като на европейска тенденция, която може да стимулира сериозни промени в подходите и политиките на ЕС. Бе изказано становище, че независимо от успеха или неуспеха на управлението на СИРИЗА в Гърция, ако „революцията СИРИЗА” обхване и други южноевропейски страни (Испания, Португалия), то това ще задейства механизмите на саморегулация на системата и ще принуди ЕС да пристъпи към по-смели реформи за да избегне риска от по-дълбока политическа и социална дестабилизация.

### **„Управлението СИРИЗА”**

Материализацията на идеите и импулса на СИРИЗА в управлението, т.е. трансформирането им в реална политика („СИРИЗА като държава” по мнение на участници) ще предопределя динамиката на политическите процеси в Гърция в предстоящия период. Предизборните обещания, еуфорията от победа и обществените свръхопачвания ще налагат на гръцкото правителство да бъде максимално публично неотстъпчиво в Брюксел (и още повече в Берлин) при предоговарянето на условията по спасителната програма за гръцката икономика. Ключово за успеха на управлението ще бъде балансирането между гръцкото обществено мнение и партньорите на страната от ЕС, между радикалните очаквания за намаляване на тежестта на дълговата криза и тежките условия, които поставят ЕС, ЕЦБ и МВФ за справяне с финансовата ситуация в страната. Изтъкнато бе, че не малка част от правителствения екип са с доста умерени политически и икономически виждания, което предполага придържане към доста по-прагматична линия от публично заявената. Преобладаващото мнение бе, че независимо от нежеланието да се създаде прецедент в Европа, размерът на гръцкия дълг поставя в зависимост и кредиторите, а това в крайна сметка предопределя необходимостта от постигане на компромис за неговото разсрочване и/или евентуално редуциране. Вероятно е обаче това да стане в много по-малка степен от заявените предизборно от СИРИЗА искания. Бе подчертано, че факторът „време” също ще работи в тази посока, доколкото изтичащите в края на февруари срокове по споразумението налагат и на двете страни да си осигурят възможност за по-сериозни преговори.

Очакванията са, че по отношение втората основна част на управленската програма на СИРИЗА – дългосрочни мерки за оздравяване на икономиката, стимулиране на икономическия растеж, реформа в данъчната система и борба с безработицата, гръцкото правителство също е вероятно да възприеме достатъчно прагматичен подход. Същевременно то едва ли ще се откаже от политиката на спиране на приватизационните сделки, както и от повишаване данъчното бреме на по-заможните слоеве на обществото.

В тази връзка бе изтъкнато, че ако в краткосрочен план ключовият проблем на правителството е умението му да преговаря с чуждестранните кредитори, то в средносрочен план основният проблем ще бъде съхраняването на коалиционното управление. Към момента единствената допирна точка между партиите, формиращи мнозинството, е желанието да се олекоти тежестта на споразумението за външния дълг.

Коалицията с партията „Независими гърци“ е също до голяма степен тактическа и временна, което предполага бъдещи политически трусове в управлението.

Редица участници в дискусиата изразиха скептицизъм относно възможностите на новото гръцко правителство да постигне обещаните и очаквани от обществото промени. От ключово значение тук ще бъде способността на управляващите да трансформират радикалните идеи в реформаторска политика, която да бъде комуникирана на обществото като дълбока промяна в името на възстановяване на националния суверенитет. Същевременно при неуспех на това правителство възниква риск от по-сериозна политическа дестабилизация и социални катаклизми, което във вътрешнополитически план е вероятно датласне страната надясно - към „Нова демокрация“ и дори към „Златна зора“.

Според някои макар и парадоксално, не е изключено СИРИЗА да се окаже по-успешна и да предизвика реформи в рамките на ЕС, отколкото в самата Гърция – предвид обозначаването на достатъчно ясно артикулирана алтернатива на досегашната рестриктивна политика, която би могла да бъде подета и в други страни.

### **СИРИЗА и външната политика на Гърция**

Едва ли следва да се очаква съществена, а още по-малко радикална промяна във външнополитическите позиции на Гърция при новото правителство. Независимо от напрежението, създадено в отношенията на Атина с Брюксел (и най-вече с Берлин), свързано с предоговаряне на финасовия пакет от мерки по дълга и опасенията за стабилността на Еврозоната в случай на провал на преговорите, едва ли ще има по-сериозни трусове в областта на външните отношения на съюза, предизвикани от гръцките позиции. Заявките на СИРИЗА за активизиране на гръцко-руските отношения и преразглеждане на санкциите на ЕС спрямо Русия като цяло не излизат извън рамките на традиционните отношения с Москва, които винаги са били добри – дори и при десни гръцки правителства. Изказано бе становище, че СИРИЗА не е проруска партия, а по-скоро използва заплахите за блокиране на санкциите като елемент от преговорите с ЕС по гръцкия дълг включително и готовността на Русия да го финансира – без да има практическо намерение да се възползва от нея, а и тя едва ли трябва да се възприема като реална алтернатива.

Общо бе становището, че по отношение на сътрудничеството със САЩ също не могат да се очакват съществени промени, като подкрепата на президента Обама за някои от икономическите мерки на новото гръцко правителство създава условия за тяхното по-интензивно и позитивно развитие. Въпреки напрежението в гръцко-китайските отношения появило се след решението да се спре приватизацията на пристанището в Пирея (към което Китай проявява подчертан интерес), участниците в дискусиата считат, че Китай няма да преразгледа политиката си на сериозни инвестиции в Гърция, като не се изключва възможността и за финансова помощ по дълга.

Участниците в дискусиата не очакват съществени промени и по отношение балканската политика на Гърция. Тезата за търсене на евентуален пробив в отношенията с Република Македония след промяната на политическия елит в Гърция не намери подкрепа в рамките на дебата. По отношение на Турция бе изразено мнението, че Гърция би могла да си сътрудничи с Анкара в сферата на енергетиката. Според някои участници проектите „Турски поток“ и „Трансадриатически газопровод“ биха могли да станат основа за устойчиво партньорство между двете страни.

### **СИРИЗА и българо-гръцките отношения**

В рамките на дискусиата бе направен опит да се очертаят насоките за развитие на българо-гръцките отношения в следващия период. Предвид приоритетите на новото гръцко правителство за предоговаряне на параметрите на финансовата помощ за страната, едва ли може да се очаква съществено динамизиране на двустранното сътрудничество в близките месеци. От друга страна бе изразено становището, че българското правителство следва да поеме инициативата за бързо осъществяване на работни контакти с новите власти в Атина.

Като основни полета за двустранен диалог и сътрудничество бяха очертани енергетиката (най-вече през призмата на газовите проекти през Гърция и отклонението им за България, включително и осъществяването на интерконекторна връзка), развитието на пътната инфраструктура (от гръцките пристанища към Централна Европа), съвместни туристически продукти и др. Обсъдени бяха и възможностите за привличане на гръцки капитали в България при промяна на данъчната система на страната, както и отражението на икономическите мерки на гръцкото правителство върху голямата българска диаспора в страната.

Съществено внимание бе отделено и на възможното влияние на победата на СИРИЗА в Гърция върху политическите процеси в България, включително и през призмата на възможно формиране на радикални леви политически субекти в България по подобие на СИРИЗА.

В обобщение на дискусиата бе отбелязано, че СИРИЗА е политически феномен, чиито бъдещо развитие ще представлява интерес за процесите в цяла Европа. Степента на влиянието на „Явлението СИРИЗА” върху европейския политически ландшафт до голяма степен ще се определи от успеха или неуспеха на „Управлението СИРИЗА” в Гърция. Участниците се обединиха около извода, че след изборите в Гърция дестабилизация на ЕС и на Балканите не може да се очаква, но съществува риск от дестабилизация в самата Гърция.